

Примостка О. О.
*доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Prymstka O. O.
*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Kyiv National Economic University of Vadym Hetman*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ СВІТУ

DEFINITION OF METHODS BASIS OF BANKING SYSTEM OF THE WORLD

Анотація. У статті досліджено існуючі методичні підходи до визначення рівня розвитку банківських систем світу. Проаналізовано переваги та недоліки існуючих наукових підходів до розв'язання зазначеної проблематики. Визначено необхідність включення до методики показників, які визначають рівень доступу економічних суб'єктів до фінансової інформації.

Ключові слова: рівень розвитку банківської системи, кредити, валовий внутрішній продукт, асиметрія інформації.

Постановка проблеми. В умовах усезростаючих темпів глобалізаційних процесів у світі в цілому та у фінансово-банківському секторі зокрема досить актуальною постає проблематика визначення рівня розвитку банківських систем світу, генерування єдиної методики визначення інтегрованого індексу чи системи показників, які б об'єктивно характеризували рівень розвитку банківської системи окремої країни. Необхідність розробки такої методики викликана нагальною потребою щодо проведення міжрегіональних порівнянь та усвідомлення недоліків та напрямів розвитку банківських систем країн, що розвиваються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методик визначення рівня розвитку банківської системи присвячено значну кількість робіт вітчизняних та зарубіжних учених. Найбільш вагомий внесок простежується в роботах Бека [1], Левіна та Лоауза [2], Неусера та Куглера [3], Роусеа та Вачтела [4], Деміргук-Кунта та Марковиця [5–8].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз та оцінка рівня розвитку банківських систем країн світу необхідна для визначення фінансового стану банківської системи окремої країни, що дасть змогу визначити недоліки та прорахунки, виявити та мобілізувати внутрішні резерви, збільшити доходи та прибутки, зменшити витрати, підвищити прибутковість діяльності. Банківська система відіграє важливу роль в економічному зростанні за рахунок здатності акумулювати, перерозподіляти та емітувати гроші. Таким чином, проблемі пошуку методики визначення рівня розвитку банківських систем світу має бути приділена особлива увага, оскільки досягнення сталого економічного зростання в довготривалому періоді можливе лише за умови позитивної динаміки зростання рівня розвитку банківських систем світу та банківської системи кожної країни зокрема.

Мета статті полягає у дослідженні позитивного досвіду визначення рівня розвитку банківських систем світу та пошуку оптимальної методики його розрахунку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпірична література пропонує певні підходи до визначення рівня розвитку банківської системи країни, зокрема стан розвитку банківської системи зазвичай вимірюється за

допомогою показника розміру капіталу банків. Також показники, які використовуються для опису розвитку банківської системи, можуть включати в себе співвідношення між ліквідними зобов'язаннями банківської системи і ВВП [9; 10], частку банківських відділень у розрахунку на одну особу [11], співвідношення між внутрішнім кредитом і ВВП [12]. Проте ці вимірювання мають деякі вади, оскільки описують взаємозв'язок між розвитком банківської системи та економічним зростанням, тобто вони переважно зосереджені на вимірюванні впливу банку на стимулювання накопичення капіталу. Теорія фінансового посередництва, яка розробляється з 1980-х років, показує, що ще одна важлива функція комерційного банку полягає у визначенні оптимальних позичальників, вирішенні проблеми інформаційної асиметрії на фінансовому ринку, стимулюванні оптимального розподілу капіталу і, таким чином, сприяння економічному зростанню [13; 14].

Проте сучасні економісти рідко досліджують вплив банків на економічне зростання шляхом прийняття емпіричної методології та визначають лише питання розподілу ресурсів банків, наданих приватному бізнесу по відношенню до загальної суми кредитів [15]. Цей підхід заснований на припущенні про те, що приватний сектор є більш ефективним, ніж бізнес-середовище. Крім того, слід зауважити, що для багатьох країн, що розвиваються, частка кредитів, наданих державному сектору, є переважно результатом державного втручання, а не дискреційний перерозподіл ресурсів рішенням банків. У зв'язку з цим саме цей вимір не може ефективно відбивати здатність банків підвищити ефективність розподілу кредитів, якщо враховувати політичні фактори.

Також існує підхід, за яким використовується середньозважене значення для побудови індексу неефективності регіональної банківської системи, в якій вагомою є частка кредитів конкретним банком для регіону в загальному обсязі кредитів, виданих у цьому регіоні. Дані по кредитах кожного банку в кожному регіоні переважно беруться з «Year Book китайського фінансів». Для деяких порівняно невеликих розмірів комерційних банків, Рік книги не дає регіональних даних; Потім ми створюємо регіональні дані шляхом множення загальних кредитів

цього банку терміном на один рік частка регіонального ВВП у ВВП всієї країни [16].

Світовим Банком також розроблений власний методичний підхід до визначення рівня розвитку банківської системи, який складається із двох напрямів [17]. Вимірювання розвитку банківського сектору традиційним методом через визначення розміру та глибини лімітів банківських систем та інноваційним способом шляхом вимірювання доступу до банкігу та аналізу тенденцій ефективності та стабільності розвитку банківської системи.

Традиційними індикаторами, що використовуються для визначення розміру, глибини і розвитку банківського сектору країни, є:

- відношення M2 до ВВП;
- відношення приватного кредитування до ВВП.

Обидва вимірники використовуються для відображення причинно-наслідкових явищ фінансового розвитку, що впливають на економічне зростання. Хоча вони мають деякі обмеження, оскільки відношення M2 до ВВП відображає рівень монетизації в системі, але не показує рівень банківського посередництва; показник відношення приватного кредитування до ВВП не враховує безнадійні кредити і, більш загально, якість розподілу кредитних ресурсів; не відображають рівень доступу до банківських послуг приватних осіб та фірм, якість надання банком послуг і ефективність надання банківських послуг. Також зазначений підхід не відображає рівень довіри суспільства до банків у тій чи іншій країні. Загалом, якість та наявність індикаторів фінансової стабільності обмежена, і документації мережі інституційної підтримки банківської діяльності не вистачає надійності.

Група нових індикаторів включає в себе три групи показників: доступність, ефективність та стабільність. Перевага такого підходу полягає в тому, що він дає змогу виходити за межі показників розміру та допомагає оцінити доступність, ефективність і стабільність фінансових систем у країнах та між ними. Банківські системи можуть мати різну оцінку в кожній із цих груп, але в сукупності і в різноманітних комбінаціях вони дають достатньо широке поле для аналітичних досліджень та розробки раціональ-

ної стратегії розвитку фінансово-банківського сектору. Зазначена методика визначення рівня розвитку банківської системи є досить комплексною та ефективною, але водночас багатопараметральною, що суттєво ускладнює її практичне застосування для проведення порівняльного аналізу на значній вибірці.

Наведені підходи до визначення рівня розвитку банківської системи, на жаль, не є широко використовуваними у світі. Це пов'язано з низкою причин: по-перше, складністю розрахунку великої кількості показників; по-друге, одна із перепон щодо розрахунку полягає у відсутності актуальних статистичних даних, необхідних для проведення розрахунків; по-третє, розглянуті підходи не відображають такої важливої характеристики банківської діяльності, як рівень довіри до банків, адже прозорість як складова частина довіри відіграє ключову роль у банківській діяльності, оскільки банки працюють на засадах довіри до них вкладників. Вищий рівень довіри до банківської системи свідчить про позитивну бізнес-історію установи, високий ступінь проникнення банків у суспільство та максимізацію рівня доступу населення до фінансових ресурсів, ефективно працюючу систему гарантування вкладів.

Ураховуючи вищезазначені особливості, пропонуємо визначати рівень розвитку банківської системи окремої країни та проводити подальші аналітичні дослідження з використанням методики, яка групується на використанні сукупності трьох показників.

1. Внутрішній кредит, наданий фінансовим сектором (% від ВВП).

Включає в себе всі кредити різним секторам на валовій основі за винятком кредитів центрального уряду. Фінансовий сектор включає в себе грошові влади і депозитних банків, а також інші фінансових корпорацій (у тому числі корпорацій, які не приймають переказні депозити, але не несуть таких зобов'язань, як час і ощадних вкладів). Приклади інших фінансових корпорацій фінансових і лізингових компаній, лихварів, страхові корпорації, пенсійні фонди, а також валютні компанії.

2. Банківський капітал до активів (%).

Таблиця 1

Показники розвитку банківських систем світу за 2013–2015 рр.

№	Країна	Капітал/активи (%)			Кредити до ВВП (%)			Індекс глибини кредитної інформації		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1.	Афганістан	11.6	11.9	12.2	-4	-3,8	-2,3	0	0	0
2.	Албанія	9.3	9.0	9.7	68,2	67,6	68,1	6	6	6
3.	Австралія	6.0	5.9	6.1	150.7	156.5	165.9	7	7	7
4.	Бельгія	6.4	6.6	6.5	113.3	112.0	116.0	5	5	5
5.	Бразилія	9.3	9.0	9.1	101.3	100.3	105.1	7	7	7
6.	Болгарія	10,4	11,6	11,8	67.7	69.7	62.5	5	5	5
7.	Чилі	8.1	8.0	7.7	113.1	115.6	120.3	6	6	6
8.	Китай	6.7	7.2		150.8	157.6	169.3	6	6	6
9.	Конго	8.2	4.5	4.2	8.9	-7.2	0.8	2	2	2
10.	Кіпр	6.4	10.3	9.8	317.9	306.5	307.8	3	4	6
11.	Фінляндія	5.0	4.3	4,4	165.5	142.5	164.7	6	6	6
12.	Франція	5.8	5.3	5,2	147.8	143.9	148.0	6	6	6
13.	Німеччина	5.5	5.6	5.8	157.1	137.1	140.6			
14.	Гонконг	8.7	9.0	9.0	201.1	222.6	236.5			
15.	Таїланд	8.5	9.2	9.5	155.9	159.8	168.6			
16.	США	11.8	11.7	11.6	235.1	243,3	253.5	8	8	8
17.	Україна	15.1	11.2	7.6	87.9	95.0	109.9			

Джерело: складено автором на основі [18]

**Темпи приросту показників
розвитку банківських систем світу**

Країна	Темпи приросту показника Капітал/активи (%)		Темпи приросту показника Кредити до ВВП (%)	
	2013/2014	2014/2015	2013/2014	2014/2015
	Афганістан	102,59	102,52	95,00
Албанія	96,77	107,78	99,12	100,74
Австралія	98,33	103,39	103,85	106,01
Багамські Острови			100,77	97,99
Бельгія	103,13	98,48	98,85	103,57
Бразилія	96,77	101,11	99,01	104,79
Болгарія	111,54	101,72	102,95	89,67
Чилі	98,77	96,25	102,21	104,07
Китай	107,46	0,00	104,51	107,42
Конго	54,88	93,33	-80,90	11,11
Кіпр	160,94	95,15	96,41	100,42
Фінляндія	86,00	102,33	86,10	115,58
Франція	91,38	98,11	97,36	102,85
Німеччина	101,82	103,57	87,27	102,55
Гонконг	103,45	100,00	110,69	106,24
Таїланд	108,24	103,26	102,50	105,51
США	99,15	99,15	103,45	104,24
Україна	74,17	67,86	108,08	115,68

Висновки. Запропонована методика визначення рівня розвитку банківських систем світу є простою у використанні, оскільки дані для визначення публікуються в офіційних джерелах. Також кореляційний аналіз довів високий рівень зв'язку між запропонованими у методиці показниками. У методиці врахований рівень довіри економічних суб'єктів до національної банківської системи. За сукупністю зазначених переваг запропонована методика визначення рівня розвитку банківських систем світу може використовуватися для проведення аналітичних комплексних досліджень.

Список використаних джерел:

- Levine, Ross, Loayza, Norman, and Beck, Thorsten. "Financial Intermediation and Growth: Causality and Causes", World Bank Policy Research Working Paper 2059, February 1999.
- Beck, Thorsten, Levine, Ross and Loayza, Norman. "Finance and the Sources of Growth", World Bank Policy Research Working Paper 2057, February 1999.
- Neusser, Klaus and Kugler, Maurice. "Manufacturing Growth and Financial Development: Evidence from OECD Countries," Review of Economics and Statistics, November. – 1998. – № 80. – P. 636–646.
- Rousseau, Peter L. and Wachtel, Paul. "Financial Intermediation and Economic Performance: Historical Evidence from Five Industrial Countries," Journal of Money, Credit, and Banking. – 1998. – № 30. – P. 657–678.
- Demirgüç-Kunt, Asli and Levine, Ross. "The Financial System and Public Enterprise Reform: Concepts and Cases", in: Hermes, Niels and Lensink, Robert (eds.): Financial Development and Economic Growth, 1996.
- Demirgüç-Kunt, Asli and Levine, Ross. "Bank-based and Market-based Financial Systems: Cross-Country Comparisons", World Bank mimeo, March 1999.
- Demirgüç-Kunt, Asli, Levine, Ross, and Min, Hong G. "Opening to Foreign banks: Issues of Stability, Efficiency, and Growth", World Bank mimeo, July 1998.
- Demirgüç-Kunt, Asli and Maksimovic, Vojislav. "Law, Finance and Firm Growth," Journal of Finance. – 1998. – № 53. – P. 2107–2137.
- King & Levine (1993b) King, R. and Levine, R. (1993a). Finance and growth: Schumpeter might be right. Quarterly Journal of Economics, 108. – P. 717–738.
- King, R. and Levine, R. (1993b). Finance, entrepreneurship, and growth: theory and evidence. Journal of Monetary Economics. – № 32. – P. 513–542.
- Ferri, G. and Mattesini, F. (1997). Finance, human capital and infrastructure: an empirical investigation of post-war Italian growth. Banca d'Italia, Temi di Discussione, 321.
- Rajan, R. and Zingales, L. (1998). Financial dependence and growth. The American Economic Review, 88, 559-586.

13. Diamond, D. (1984). Financial intermediation as delegated monitoring. *Review of Economic Studies*, 51, 647-663.
14. Stiglitz, J. E. and Weiss, A. (1988). Banks as social accountants and screening device for the allocation of credit. NBER working paper, 2710.
15. Levine, R. (1997). Financial development and economic growth: Views and agenda. *Journal of Economic Literature*, 35. – P. 688–726.
16. The Market Competition, Law Enforcement, and Banking System's Efficiency in China Yu Xia, Michael Tian *International Journal of Business and Social Research (IJBSR)*. – 2012. – Volume 2. – № 6. – P. 178–189.
17. Measuring banking sector development Режим доступу - <http://siteresources.worldbank.org/INTTOPACCFINSER/Resources/Banking.pdf>
18. Banking Sector Lending Behaviour and Efficiency in Selected ESCWA Member Countries United Nations Publications. – 2006. – 85 p.

Анотація. В статті досліджені існуючі методичні підходи до визначення рівня розвитку банківських систем світу. Проаналізовані переваги та недоліки існуючих наукових підходів до розв'язання вказаної проблеми. Визначено необхідність включення в методику показників, що визначають рівень доступу економічних суб'єктів до фінансової інформації.

Ключові слова: рівень розвитку банківської системи, кредити, валовий внутрішній продукт, асиметрія інформації.

Summary. Studied methodical approach to determine the level of banking systems in the world. Advantages and disadvantages of existing scientific approaches to solving these issues. Determined necessity inclusion technique parameters that determine the level of access of economic agents to financial information.

Key words: the level of the banking system, loans, gross domestic product, the asymmetry of information.

УДК 339.35+332.132:637

Прудніков Ю. В.

*аспірант кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності
Житомирського національного агроекологічного університету*

Prudnikov Y. V.

*Postgraduate Student of Economic Theory
and Intellectual Property Department
Zhytomyr National Agroecological University*

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА ФУНКЦІОНУВАННІ ЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ НА ПРИКЛАДІ РИНКУ ХУДОБИ ТА ПТИЦІ

REGIONAL DIFFERENCES IN THE FORMATION OF AND FUNCTIONING OF LOCAL LIVESTOCK AND POULTRY MARKETS

Анотація. У статті здійснено аналіз впливу чинників виробництва, споживання та розподілу продукції тваринництва на динаміку цін худоби та птиці в розрізі областей України. Сформовано методику оцінки залежності ціни сільськогосподарської продукції від показників ринкової кон'юнктури, рівня розвитку транспортної інфраструктури регіону та негативних проявів ринкової влади. Обґрунтовано напрями здійснення регулюючих заходів державного управління, які зумовлені специфікою проявів неефективності функціонування локальних ринків сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: локальний ринок, сільськогосподарська продукція, статистичні спостереження, канал розподілу, відносна інтенсивність пропозиції.

Постановка проблеми. Національне господарство як економічну систему формує мережа галузевих ринків, кожен з яких виконує свою роль у процесі суспільного відтворення. Самі по собі галузеві ринки є відкритими взаємозалежними підсистемами, що взаємодіють між собою, формуючі міжгалузеві пропорції національного виробництва. Водночас їх ринковий простір не є однорідним та неперервним, а складається з мережі відносно відокремлених локальних ринків. Локалізація ринкового простору

є результатом і водночас чинником багатьох процесів, що мають як позитивний (мінімізація витрат обігу), так і негативний (монополізація ринкового простору) суспільний економічний ефект. Вивчення тенденцій і закономірностей функціонування локальних ринків як ареалів реальних угод виявляє пропорції розподілу доданої вартості між різними ланками процесу суспільного відтворення, тому перетворюється на важливе завдання, вирішення якого сприятиме розробці ефективної аграрної політики.